

Herijking Bekwaamheidseisen Instructeurs

Deskundige ondersteuning in praktijkgerichte lessen

ACb

FO
Federatie van
Onderwijsinstellingen

cnv

BEROEPSVERENIGING
OPLEIDERS
MBO

Colofon

Vormgeving en illustraties door Mark Hektor Art / www.markhektor.com

Context van het advies

De bekwaamheidseisen vormen de grondslag voor de opleiding en verdere professionele ontwikkeling van instructeurs. Bekwaamheidseisen worden door opleidingen gebruikt om het curriculum inhoud te geven, en door instructeurs en hun werkgevers om het gesprek over bekwaamheidsonderhoud en de ontwikkeling te voeren.

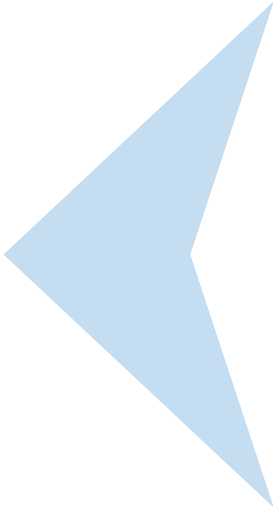
Sinds de invoering van de bekwaamheidseisen voor instructeurs per 1 augustus 2018 worden instructeurs formeel als groep aangemerkt binnen het ondersteunende personeel van mbo-instellingen. Ook geldt er voor hen sindsdien een aparte opleiding. De beroepsgroep van instructeurs in het mbo heeft de bekwaamheidseisen voor het eerst herijkt met als doel om de kwaliteit van het beroep van instructeur te definiëren en te bewaken. Hiermee wil de beroepsgroep ervoor zorgen dat instructeurs nu en in de toekomst voldoende toegerust worden om effectief bij te dragen aan goed onderwijs voor alle studenten in het mbo.

De Algemene Onderwijsbond, CNV Onderwijs, Beroepsvereniging MBO (BVMBO) en de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv) hebben de herijking van de bekwaamheidseisen in opdracht van het Ministerie van OCW uitgevoerd en bieden hierbij namens de beroepsgroep hun advies aan de minister en staatssecretaris van Onderwijs aan.

Inhoudsopgave

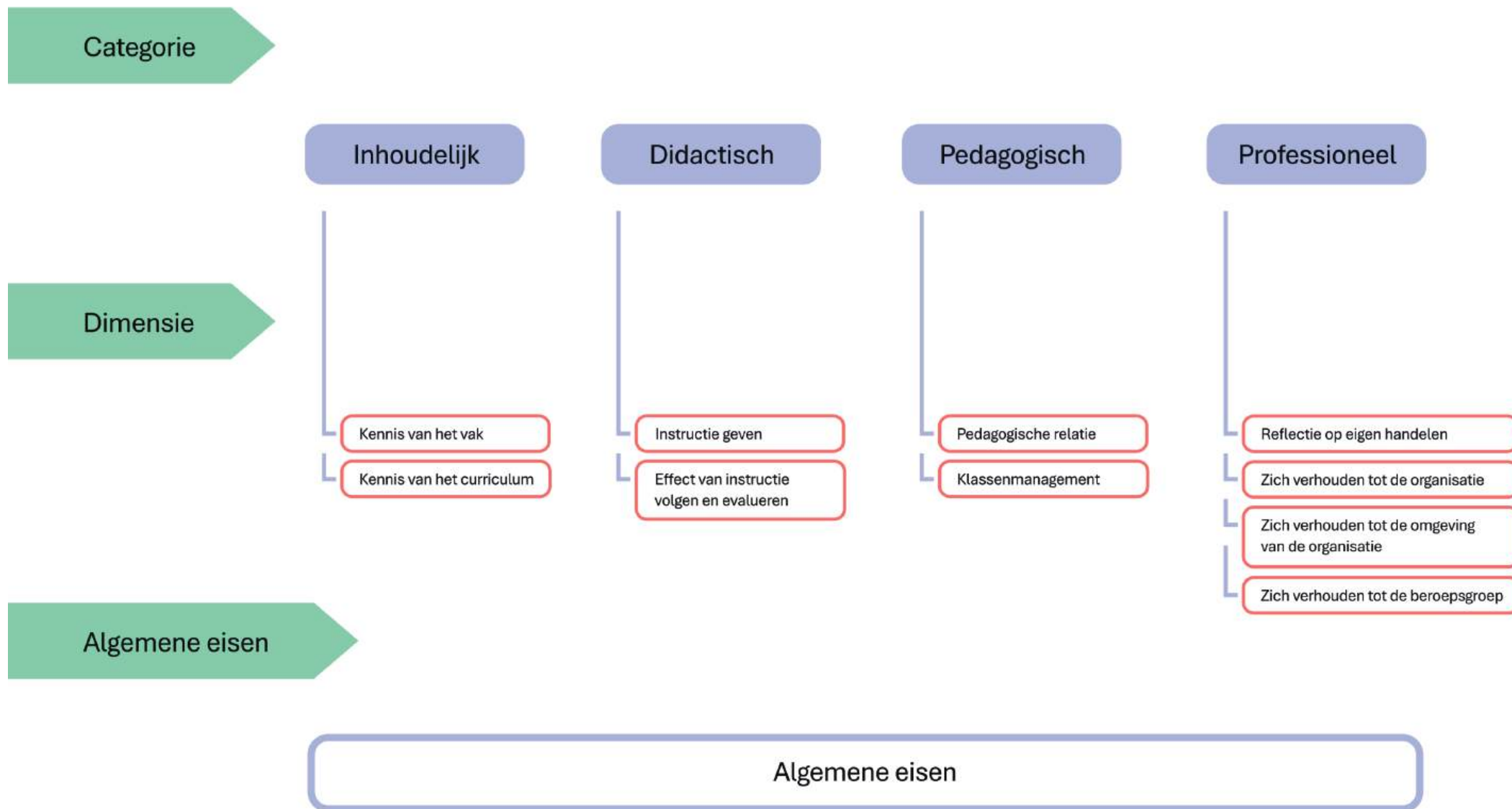
De bekwaamheidseisen	8
Inhoudelijk bekwaam	9
Didactisch bekwaam	13
Pedagogisch bekwaam	16
Professioneel bekwaam	19
Belangrijkste wijzigingen in de bekwaamheidseisen	22

Opbouw van de bekwaamheidseisen

De bekwaamheidseisen zijn opgebouwd volgens het raamwerk op de volgende pagina, bestaande uit:

- de categorieën pedagogisch, didactisch, inhoudelijk en professioneel bekwaam;
 - de dimensies per categorie, aan de hand waarvan de bekwaamheidseisen worden geordend;
 - de algemene bekwaamheidseisen die gelden voor alle instructeurs.
-

De bekwaamheidseisen

INHOUDELIJK BEKWAAM

Inhoudelijk bekwaam wil zeggen dat een instructeur de inhoud van het onderwijs beheerst en deze leerbaar kan maken voor studenten.

KENNIS VAN HET VAK

- De instructeur heeft een zodanige beheersing van de leerinhoud in het te onderwijzen vakgebied/de te onderwijzen vakgebieden dat hij/zij deze moeiteloos uitlegt, in perspectief plaatst en vertaalt naar de praktijk.
- De instructeur maakt de studenten duidelijk wat de relevantie is van de leerinhoud voor de beroepspraktijk.
- De instructeur heeft kennis van de relevante vaktaal en beroepsethiek.
- De instructeur beschikt over relevante technische en instrumentele kennis.
- De instructeur kent de geldende veiligheidsnormen.
- De instructeur beschikt over relevante beroepskennis en houdt de eigen beroepskennis en -kunde actueel.
- De instructeur kent de bedrijfsculturen waar studenten tijdens en na hun opleiding mee te maken kunnen krijgen.
- De instructeur heeft een goede beheersing van de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid voor zover dat betrekking heeft op het vakgebied waarin de instructie wordt gegeven.

KENNIS VAN HET CURRICULUM

- De instructeur weet dat de lesinhoud is gebaseerd op het curriculum met bijbehorende referentieniveaus en/of kwalificatiedossiers en kan deze informatie vinden en doelgericht gebruiken.
- De instructeur heeft inzicht in hoe het onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het vervolgonderwijs of de beroepspraktijk.

DIDACTISCH BEKWAAM

Didactisch bekwaam wil zeggen dat een instructeur de student in staat stelt om kennis en vaardigheden aan te leren.

INSTRUCTIE GEVEN

- De instructeur demonstreert en legt de leerinhoud op een aansprekende wijze uit, aansluitend bij het begripsniveau van de studenten.
- De instructeur formuleert heldere opdrachten, zodat studenten weten wat er van hen wordt verwacht, hoe de opdracht kan worden uitgevoerd en met welk doel.
- De instructeur past verschillende didactische werkvormen toe, passend bij het niveau van de studenten en in afstemming met de docent of het onderwijsteam.
- De instructeur begeleidt het leren op de werkplek.
- De instructeur gaat doelmatig om met (digitale) leermiddelen en -materialen.
- De instructeur herkent verschillen tussen studenten en stemt de lesactiviteit waar mogelijk af op deze verschillen.
- De instructeur heeft enige onderwijs(leer)-psychologische kennis over het leerproces en de werkzame principes van het leren.

EFFECT VAN INSTRUCTIE VOLGEN EN EVALUEREN

- De instructeur maakt gebruik van studentvolgsystemen.
- De instructeur houdt tijdens de les de voortgang van verschillende studenten bij, signaleert eventuele bijzonderheden en informeert zo nodig de docent daarover.
- De instructeur meet systematisch de leerresultaten van de studenten, onder andere met behulp van observatie-instrumenten.
- De instructeur betreft de student bij de evaluatie van het eigen leerproces.
- De instructeur evalueert de didactische aanpak en toegepaste werkvormen van de instructie periodiek met de docent en past deze zo nodig aan.

PEDAGOGISCH BEKWAAM

Pedagogisch bekwaam wil zeggen dat een instructeur een veilig, aangenaam, geordend en uitdagend klimaat kan creëren voor studenten.

PEDAGOGISCHE RELATIE

- De instructeur bouwt met elke student een pedagogische relatie op, waarbij:
 - o de verantwoordelijkheid in deze relatie altijd bij de instructeur ligt (asymmetrisch).
 - o de intentie altijd is dat de student leert (op onderwijs gericht).
 - o de instructeur de eigen grenzen en die van de student in acht neemt.
- De instructeur schept een veilig pedagogisch klimaat door vertrouwen te wekken bij de student, het zelfvertrouwen van de student te stimuleren, en de student aan te moedigen en te motiveren.
- De instructeur heeft enige kennis van de sociaal-emotionele ontwikkeling die jongeren doormaken bij het opgroeien en volwassen worden en houdt daar in het pedagogisch handelen rekening mee.
- De instructeur herkent veelvoorkomende gedrags-, ontwikkel- en leerproblemen, houdt daar in het pedagogisch handelen zo veel mogelijk rekening mee en verwijst zo nodig door naar de aangewezen persoon binnen de organisatie.
- De instructeur is zich bewust van de uiteenlopende achtergronden van studenten en houdt daar in het pedagogisch handelen rekening mee.

KLASSENMANAGEMENT

- De instructeur stuurt een groep aan en begeleidt groepen studenten.
- De instructeur kent verschillende pedagogische methoden en past deze doelgericht toe.
- De instructeur is helder in optreden, communiceert duidelijke regels en procedures, leeft deze voor, bekrachtigt positief gedrag en hanteert relevante consequenties indien nodig.
- De instructeur overziet het proces van interactie met en tussen studenten, is alert op eventuele bijzonderheden tijdens de uitvoering van zijn instructie en meldt deze aan de verantwoordelijke docent.
- De instructeur treedt adequaat op bij norm- of grensoverschrijdend gedrag van studenten.
- De instructeur schept organisatorische randvoorwaarden, zoals een passende inrichting van de leeromgeving.

PROFESSIONEEL BEKWAAM

Professioneel bekwaam wil zeggen dat een instructeur reflectief vermogen heeft en zich daarmee kan verhouden tot zichzelf en de omgeving binnen en buiten de instelling.

REFLECTIE OP EIGEN HANDELEN

- De instructeur reflecteert op het eigen pedagogisch, didactisch, inhoudelijk en professioneel handelen.
- De instructeur reflecteert op ethische kwesties met betrekking tot de eigen beroepsuitoefening.

ZICH VERHOUDEN TOT DE ORGANISATIE

- De instructeur kent de eigen positie binnen het team en participeert in de samenwerking.
- De instructeur vraagt waar nodig hulp aan collega's.
- De instructeur evalueert periodiek de pedagogisch didactische aanpak met de docent en stelt deze bij waar nodig.
- De instructeur draagt bij aan de inhoudelijke, pedagogische en didactische evaluaties binnen de opleiding of instelling en benut deze in afstemming met de docent voor de eigen onderwijspraktijk.
- De instructeur heeft basiskennis van de cao en wetgeving omtrent de positie van de instructeur binnen de instelling.

ZICH VERHOUDEN TOT DE OMGEVING VAN DE ORGANISATIE

- De instructeur onderhoudt contact met de beroepspraktijk.
- De instructeur kan informatie over het onderwijs en de voortgang van de individuele student communiceren aan de docent, ten behoeve van gesprekken met de omgeving van de student, zoals ouders/verzorgers.
- De instructeur weet dat er ondersteuningsstructuren bestaan binnen en buiten de organisatie van de instelling.

ZICH VERHOUDEN TOT DE BEROEPSGROEP ALS GEHEEL

- De instructeur is zich ervan bewust dat hij/zij toetreedt tot een beroepsgroep die medeverantwoordelijkheid draagt voor de kwaliteit van het onderwijs.

Belangrijkste wijzigingen in de bekwaamheidseisen

Bruikbaarheid voor instructeurs, werkgevers en opleidingen

De wettelijke bekwaamheidseisen moeten dekkend zijn en de kern van het werk van de instructeur voldoende concreet beschrijven, zodat ze bruikbaar zijn om richting te geven aan de curricula van de instructeursopleiding en handvatten bieden aan werkgevers voor de facilitering van het bekwaamheidsonderhoud en -ontwikkeling. De bekwaamheidseisen voor instructeurs zijn daarom, in lijn met de bekwaamheidseisen voor leraren, specifiek geformuleerd.

Professionele bekwaamheid instructeurs

Net als bij de bekwaamheidseisen voor leraren is er ook aan de bekwaamheidseisen voor instructeurs een vierde categorie toegevoegd: professioneel bekwaam. Professioneel bekwaam wil zeggen dat een instructeur reflectief vermogen heeft en zich daarmee kan verhouden tot zichzelf en de omgeving binnen en buiten de instelling. Net als voor leraren is dit een essentieel onderdeel van het werk van de instructeur. Instructeurs geven aan dat de wijze waarop zij zich verhouden tot het onderwijsteam, de opleiding (management) en de beroepspraktijk geen aandacht kreeg in de bekwaamheidseisen en ook niet in de opleiding, terwijl hier in de praktijk wel vraagstukken liggen voor instructeurs. Het gaat bijvoorbeeld om omgaan met hiërarchie, het aangeven van grenzen in werkzaamheden en hun plek binnen een team. Het toevoegen van bekwaamheidseisen t.a.v. de professionele bekwaamheid doet recht aan alle aspecten van het beroep, binnen en buiten het klas- of praktijklokaal.

Tot slot...

Instructeurs willen in staat gesteld worden om aan de bekwaamheidseisen te voldoen. Daarin moeten zij worden gefaciliteerd. Dit begint bij de opleiding. Instructeurs geven aan dat een goede opleiding essentieel is om het beroep goed uit te kunnen oefenen. Instructeurs worden regelmatig ingezet in het onderwijs voordat de opleiding is afgerond of zelfs voordat de opleiding is gestart. Instructeurs geven aan dat dit soms lastig is. De opleiding heeft een grote toegevoegde waarde, met name op pedagogisch en didactisch vlak. Instructeurs die een mbo-4-opleiding gevolgd hebben, geven aan dat er in de opleiding niet altijd voldoende ruimte is voor de pedagogische en didactische bekwaamheid, omdat de voorbereiding op het examen Engels, Nederlands en rekenen in sommige gevallen veel tijd in beslag neemt.

Daarna speelt de werkgever een belangrijke rol in het faciliteren van instructeurs zodat zij hun werk goed uit kunnen voeren en hun bekwaamheid kunnen onderhouden. Sinds de invoering van de bekwaamheidseisen voor instructeurs per 1 augustus 2018 worden instructeurs formeel als functiegroep aangemerkt binnen het onderwijsondersteunende personeel in het functiehuis van mbo-instellingen. Werkgevers, docenten en instructeurs geven aan dat de positionering van de instructeur daarmee ook beter is verankerd binnen de instelling. Er is meer bekendheid over de beroepsgroep, waardoor de waarde van de instructeur binnen een opleiding duidelijker is geworden.

Ook wordt er door werkgevers kritischer nagedacht over de ondersteuning en professionalisering van instructeurs. Instructeurs geven aan dat zij daardoor meer waardering ervaren, bijvoorbeeld doordat er binnen de opleiding ook voor hen professionaliseringstrajecten worden ingericht, of doordat de deelname aan algemene professionalisering ook voor instructeurs verplicht wordt gesteld.

Echter, de taken en werkzaamheden van instructeurs zijn niet altijd helder afgebakend. Verschillende instellingen en opleidingen hebben de taken van de instructeur verschillend vastgelegd. Een (landelijke) richtlijn hiervoor ontbreekt. Het werk van sommige instructeurs beperkt zich tot het geven van instructie onder directe begeleiding van een docent. In andere gevallen is er sprake van (veel) meer autonomie, en soms voert de instructeur taken uit die niet onder zijn/haar verantwoordelijkheid vallen, zoals examinering en loopbaanoriëntatie.

De sector waarin de instructeur werkzaam is, is hierop uiteraard van invloed, omdat deze ook de context van het werk bepaalt. In sommige gevallen richt het werk van de instructeur zich op praktijklessen in daarvoor bestemde praktijklokalen, bijvoorbeeld een kapsalon. De docent heeft in een dergelijk praktijklokaal vaak geen rol, waardoor er een natuurlijke (zelfs fysieke) scheiding tussen het werk van de instructeur en het werk van de docent is. In andere gevallen betreft het werk van de instructeur veel meer het geven van theorielessen, bijvoorbeeld bij de opleiding tot pedagogisch medewerker. Hier overlapt het fysieke en inhoudelijke werkgebied van instructeur en docent veel meer. Daarnaast blijkt dat het takenpakket van de instructeur sterk afhangt van de samenwerking met de docent of het onderwijsteam, en van de informele afspraken die hier worden gemaakt, op basis van ieders capaciteiten en ambities.

Dit heeft tot gevolg dat het werk van instructeurs uit verschillende sectoren, instellingen en opleidingen niet goed vergelijkbaar is en dat de instructeur regelmatig werkzaamheden verricht die passen bij de functie van docent.

De bekwaamheidseisen voor instructeurs zijn veelal niet expliciet bekend bij instructeurs of docenten, en in sommige gevallen ook niet bij werkgevers. Dit leidt ertoe dat de eisen in de praktijk niet direct voor het bekwaamheidsonderhoud van instructeurs worden gebruikt. Een betere bekendheid met de bekwaamheidseisen zou instructeurs, docenten en hun werkgevers een instrument kunnen bieden om het bekwaamheidsonderhoud gerichter vorm te geven.

